

Smjernice za provedbu – strategija za zelenu tranziciju i održivi razvoj programa Erasmus+ i Europskih snaga solidarnosti

EUROPSKA KOMISIJA

Glavna uprava za obrazovanje, mlade, sport i kulturu
Uprava B – Mladi, obrazovanje i Erasmus+
Odjel B.4 – Koordinacija programa Erasmus+

E-adresa: eac-unite.b.4@ec.europa.eu

*Europska komisija
B-1049 Bruxelles*

© Europska unija, 2025.

Ponovna uporaba dopuštena je pod uvjetom da se navede izvor.

Politika ponovne uporabe dokumenata Europske komisije uređena je Odlukom 2011/833/EU (SL L 330, 14.12.2011., str. 39).

Za svaku uporabu ili reprodukciju fotografija ili druge građe koja nije zaštićena autorskim pravom EU-a dopuštenje treba zatražiti izravno od vlasnika prava.

Print ISBN 978-92-68-22940-8
PDF ISBN 978-92-68-22939-2

doi: 10.2766/8267042
doi: 10.2766/8909892

NC-01-24-062-HR-C
NC-01-24-062-HR-N

Smjernice za provedbu – strategija za zelenu tranziciju i održivi razvoj programa Erasmus+ i Europskih snaga solidarnosti

Verzija 1 – 28. 11. 2024.

Sadržaj

1. Uvod	5
2. Okvir politike.....	6
3. Ciljevi strategije	8
4. Mehanizmi programa za potporu zelenoj strategiji.....	9
4.1. Zeleno putovanje	9
4.2. DiscoverEU – aktivnosti mobilnosti programa Erasmus+ koje promiču ekološki prihvatljiva putovanja.....	10
4.3. Volonterski projekti i projekti solidarnosti s Europskim snagama solidarnosti ..	10
4.4. Okoliš i borba protiv klimatskih promjena – međusektorski prioritet programa Erasmus+ i Europskih snaga solidarnosti	10
4.5. Uključivanje zelene prakse u projektni plan	11
4.6. Korištenje alata i platformi za virtualnu mobilnost i digitalnu suradnju	11
4.7. Doseg i multiplikacijski učinak.....	12
5. Uloga organizacija u pripremi i provedbi projekata te naknadnim aktivnostima	12
5.1. Prije početka projekta	12
5.2. Tijekom projekta	13
5.3. Nakon projekta	13
6. Uloga nacionalnih agencija, resursnih centara i Europske izvršne agencije za obrazovanje i kulturu (EACEA)	13
6.1. Informativne aktivnosti	15
6.2. Strateški pristup na nacionalnoj razini.....	15
6.3. Zelene kontaktne točke	16
6.4. Osposobljavanje i umrežavanje organizacija, osoblja u agencijama i stručnih ocjenjivača	16
6.5. Prikupljanje dokaza, praćenje i izvješćivanje.....	17
6.6. Sinergije s drugim programima	17
7. Povezanost s drugim horizontalnim prioritetima programa Erasmus+ i Europskih snaga solidarnosti.....	17
8. Dobra iskustva i primjeri iz prakse za inspiraciju	18
9. Resursi	19

1. Uvod

Klimatske promjene i uništavanje okoliša prijete opstanku Europe i cijelog svijeta. Međuvladin panel o klimatskim promjenama (IPCC)¹ izvješćuje o razornim i potencijalno nepovratnim posljedicama povećanja emisija stakleničkih plinova. Već smo prešli neke granice kapaciteta održivosti Zemlje² i bioraznolikost se brzo smanjuje³. Pokrenuti su razni multilateralni procesi za rješavanje tih problema. Pariški sporazum⁴ (2015.) važan je korak u međunarodnoj borbi protiv klimatskih promjena, a cilj mu je da se porast prosječne globalne temperature zadrži ispod 2 °C (u odnosu na predindustrijske razine) pa čak i ograniči na 1,5 °C.

Europska unija donijela je 2019. europski zeleni plan⁵ i obvezala se smanjiti emisije stakleničkih plinova za 55 % do 2030. u odnosu na razine iz 1990. EU se obvezao da će do 2050. Europa postati prvi ugljično neutralan kontinent. Još je jedan cilj osigurati gospodarski rast neovisan o resursima primjenom uključivog pristupa, što znači da se nijedna osoba ni mjesto ne zapostavljaju.

Bitnu ulogu u tome imaju obrazovanje i osposobljavanje. Države članice EU-a obvezale su se u obrazovanju kao prioritet postaviti poučavanje i učenje za održivost. Ta se obveza odražava u Preporuci Vijeća o učenju za zelenu tranziciju i održivi razvoj iz 2022.⁶ te u Odluci Europskog parlamenta i Vijeća o Europskoj godini mladih, u kojoj je jedan od glavnih ciljeva bio istaknuti načine na koje zelena tranzicija može pružiti nove mogućnosti za mlade.

Erasmus+ i Europske snage solidarnosti moćni su obrazovni programi na europskoj razini. Cilj je tih programa u razdoblju 2021. – 2027. doprijeti do 10 milijuna sudionika, uglavnom mladih, i iskoristiti to da ih se bolje informira o pitanjima zelene tranzicije i održivog razvoja. Ti programi mogu imati aktivnu ulogu u stjecanju novih vještina, omogućavanju zelene tranzicije i promicanju individualnog i kolektivnog angažmana u korist održivosti. Učinkoviti su instrumenti za uključivanje i suradnju s raznim dionicima, kao što su škole, sveučilišta, pružatelji strukovnog obrazovanja i osposobljavanja (SOO), organizacije za mlade i sportske organizacije, nevladine organizacije, lokalne i regionalne vlasti, organizacije civilnog društva i poduzeća. Sve te skupine mogu početi aktivno sudjelovati u tranziciji prema klimatskoj neutralnosti do 2050. Programi mogu poslužiti kao uzor i imati multiplikacijski učinak na europskoj, nacionalnoj i lokalnoj razini.

U ovom dokumentu opisane su postojeće i već provedene aktivnosti s kojima Erasmus+ i Europske snage solidarnosti sustavno doprinose zelenoj tranziciji. Cilj je strategije uključiti, inspirirati i motivirati sudionike, korisnike, koordinatore projekata i partnere, provedbena tijela i druge dionike programa Erasmus+ i Europskih snaga solidarnosti da aktivno sudjeluju u zelenoj tranziciji. Na

¹ <https://www.ipcc.ch/ar6-syr/>

² <https://www.stockholmresilience.org/research/planetary-boundaries.html>

³ <https://www.ipbes.net/global-assessment>

⁴ <https://unfccc.int/process-and-meetings/the-paris-agreement>

⁵ https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal_hr

⁶ https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=oj:JOC_2022_243_R_0001

temelju toga će provedbena tijela i resursni centar SALTO za zelenu tranziciju i održivi razvoj nastaviti raditi na konkretnim smjernicama, alatima, osposobljavanju i drugim operativnim aktivnostima i resursima.

Ovaj su dokument zajednički sastavili svi koji podupiru provedbu ta dva programa: Europska komisija, nacionalne agencije⁷ i Europska izvršna agencija za obrazovanje i kulturu (EACEA), resursni centar SALTO za zelenu tranziciju u programima Erasmus+ i Europske snage solidarnosti, kao i skupina dionika koji predstavljaju, među ostalim, organizacije korisnice, istraživače, djelatnike i bivše sudionike.

2. Okvir politike

U europskom zelenom planu ističe se ključna uloga škola, ustanova za osposobljavanje i sveučilišta u aktivnom uključivanju učenika, studenata, roditelja, djelatnika i šire zajednice u promjene koje su potrebne za uspješan prelazak na klimatski neutralno gospodarstvo. Novi europski Bauhaus¹¹ pokrenut je 2020. s ciljem da zeleni plan postane kulturno, antropocentrično i opipljivo iskustvo. Svi Europljani pozvani su da „zamisle i zajedno izgrade održivu i uključivu budućnost“. Budući da Erasmus+ i Europske snage solidarnosti imaju široku dimenziju cjeloživotnog učenja i primjenjuju interdisciplinarnu suradničke pristupe u sektorima obrazovanja i osposobljavanja, mladih, sporta i solidarnosti, oni doprinose prenošenju potrebnih vještina i razvoju inovativne prakse za uvođenje promjena.

Kako bi se do 2025. ostvario cilj europskog prostora obrazovanja⁸, Europska komisija naglasila je da je važno usmjeriti se na šest aspekata: kvalitetu, uključivanje i ravnopravnost žena i muškaraca, ekološku i digitalnu tranziciju, potporu nastavnom osoblju, visoko obrazovanje i, naposljetku, snažnu geopolitičku dimenziju. Komisija ističe presudnu ulogu obrazovanja i osposobljavanja u zelenoj tranziciji te naglašava da učenici svih dobnih skupina trebaju steći znanje, vještine i stavove kako bi živjeli održivije, usvojili drukčije obrasce potrošnje i proizvodnje te individualno i kolektivno poduprli transformaciju društva.

Program vještina za Europu za održivu konkurentnost, socijalnu pravednost i otpornost (2020.)⁹ utvrđuje mjere za usavršavanje (poboljšanje postojećih vještina) i prekvalifikaciju (stjecanje novih vještina) radne snage kako bi se poduprla zelena tranzicija. U Preporuci Vijeća o strukovnom obrazovanju i osposobljavanju za održivu konkurentnost, socijalnu pravednost i otpornost (2020.)¹⁰ strukovno obrazovanje i osposobljavanje smatra se strateškim sektorom za digitalnu i zelenu tranziciju. U Preporuci se navodi da je najvažnije podupirati zapošljavanje u zelenom gospodarstvu poticanjem razvoja zelenih vještina među ljudima, ustanovama za obrazovanje i osposobljavanje i javnim tijelima te poticanjem poduzeća da iskoriste mogućnosti zelenog gospodarstva.

⁷ Nacionalne agencije koje provode programe Erasmus+ i Europske snage solidarnosti: https://erasmus-plus.ec.europa.eu/hr/contacts/national-agencies?facets__permanent%7Cfield_eac_topics=1964

⁸ <https://education.ec.europa.eu/focus-topics/green-education/about-green-education>

⁹ <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1223&langId=en>

¹⁰ <https://www.eumonitor.eu/9353000/1/j9vvik7m1c3gyxp/vla0ekyy79qj>

U Izjavi iz Porta¹¹ (svibanj 2021.) Europsko vijeće postavilo je cilj da obrazovanje i vještine postanu okosnica političkog djelovanja radi prevladavanja izazova ekološke i digitalne tranzicije. Iako će izazova i dalje biti, ljudima u EU-u to će otvoriti i mnoge nove mogućnosti. Bit će potrebna veća ulaganja u obrazovanje, strukovno osposobljavanje, cjeloživotno učenje, usavršavanje i prekvalifikaciju kako bi se potaknula prekvalifikacija u sektore u kojima je potražnja za radnom snagom sve veća.

Komisija je 2022. iznijela Preporuku Vijeća o učenju za zelenu tranziciju i održivi razvoj. Ta je preporuka važan politički dokument koji ističe presudnu ulogu obrazovanja i osposobljavanja u ostvarivanju ciljeva europskog zelenog plana. Glavna je svrha mjera iz Preporuke omogućiti učenicima i odgojno-obrazovnim djelatnicima da usvoje znanje, vještine i stavove potrebne za zelenije i održivije gospodarstvo i društvo, pomoći ustanovama za obrazovanje i osposobljavanje da uključe održivost u sve aspekte svojih aktivnosti poučavanja i učenja, ali i razviti zajedničko poimanje korjenitih i transformativnih promjena koje su potrebne za održivost i zelenu tranziciju u obrazovanju i osposobljavanju. Nakon Preporuke Komisija je objavila europski okvir kompetencija za održivost („GreenComp”)¹², u kojem se utvrđuje koje bi znanje, vještine i stavove trebalo steći za zelenu tranziciju. Te kompetencije obuhvaćaju četiri područja: utjelovljenje vrijednosti održivosti, prihvaćanje složene prirode održivosti, djelovanje za održivost i vizualizacija održive budućnosti. Uspostavljena je zajednica prakse koja povezuje škole, istraživače, javna i druga tijela na temelju novog okvira kompetencija GreenComp. Tim se okvirom već aktivno služe odgojno-obrazovni djelatnici u različitim okruženjima, uključujući korisnike programa u aktivnostima kao što su Akademije za stručno usavršavanje učitelja u okviru programa Erasmus+.

U okviru europske suradnje u području politike za mlade strategija EU-a za mlade¹³ za razdoblje 2021. – 2027. usmjerena je na ostvarenje 11 ciljeva, uključujući cilj „zeleni i održiva Europa”. Prema njemu bi svi mladi trebali biti svjesni svog utjecaja na okoliš, educirani o tome i sposobni pozitivno utjecati na svoj svakodnevni život. Mladima su potrebne zelene kompetencije da bi se mogli suočiti s klimatskim pitanjima, a aktivnosti mladih u okviru programa Erasmus+ i Europskih snaga solidarnosti omogućuju im da ih steknu u okruženju za neformalno učenje te da ih primjenjuju u praksi u okviru inicijativa pod vodstvom mladih i raznih volonterskih aktivnosti.

Sport je važan čimbenik održivog razvoja, što je istaknuto u Planu rada EU-a u području sporta. Kako bi se to iskoristilo, Plan je usmjeren na obrazovanje za održiv sport, ekološki prihvatljive sportske aktivnosti, objekte i događanja te razvoj sporta i bavljenja sportom vodeći računa o klimatskim promjenama. Stručnjaci koji prate njegovu provedbu bave se i pitanjem kako u europskom sportskom sustavu što bolje promovirati okolišnu održivost. Na temelju toga sastavljaju preporuke, prvenstveno za javna tijela i nacionalne sportske organizacije. Preporuke su uključivale poziv predvodnicima u području sporta i održivosti za promicanje zelenog sporta, osnivanje tijela za razmjenu znanja, kao i poziv za financiranje na nacionalnoj i europskoj razini kako bi se podržao prelazak na zeleniji sport.

Kako bi doprinijeli postizanju klimatske neutralnosti, mjere u području klime i okolišne održivosti jedan su od četiri ključna prioriteta programa Erasmus+ i Europskih snaga solidarnosti za razdoblje 2021. – 2027. To znači da bi aktivnosti u okviru tih programa

¹¹ <https://www.consilium.europa.eu/hr/press/press-releases/2021/05/08/the-porto-declaration/>

¹² <https://op.europa.eu/hr/publication-detail/-/publication/bc83061d-74ec-11ec-9136-01aa75ed71a1>.

¹³ <https://europeanyouthstrategy.eu/>

trebale doprinijeti postizanju općeg cilja tekućeg višegodišnjeg financijskog okvira, odnosno osigurati da se 30 % proračunskih rashoda EU-a namijeni mjerama povezanim s klimom.

Iako Erasmus+ i Europske snage solidarnosti ne mogu pružiti sveobuhvatno rješenje za zelenu tranziciju, mogu imati bitnu ulogu u obrazovanju i pomaganju mladima, učenicima svih dobnih skupina i građanima općenito da steknu potrebna znanja, vještine i stavove. Ti programi podupiru projekte i aktivnosti koji se bave pitanjima zaštite okoliša, održivosti i klimatskih ciljeva. Podupiru inicijative kojima je cilj sprečavanje, ublažavanje ili otklanjanje negativnih posljedica ekstremnih vremenskih uvjeta i prirodnih katastrofa.

3. Ciljevi strategije

Strategija donosi smjernice za podupiranje zelene tranzicije kao jednog od četiri horizontalna prioriteta na svim razinama programa Erasmus+ i Europske snage solidarnosti. Bavi se aktivnostima unutar samih programa, projekata koji se financiraju iz njih te načinom na koji programi pripremaju i uključuju sudionike i ustanove da aktivno doprinose zelenoj tranziciji.

Ciljevi su strategije:

- pomoći u informiranju o klimatskim promjenama i održivosti te potaknuti sudionike da aktivno doprinose i sudjeluju u zelenoj tranziciji
- pomoći sudionicima da steknu znanje i vještine koji su potrebni za donošenje održivih odluka i integriranje održive prakse tijekom programskih aktivnosti
- doprinijeti smanjenju emisija stakleničkih plinova i drugih okolišnih učinaka aktivnosti koje programi podupiru te raditi na postizanju ugljične neutralnosti
- razviti i ojačati ulogu programa Erasmus+ i Europske snage solidarnosti kao uzora za uključivanje pitanja okoliša, klime i održivosti u aktivnosti na razini projekta, organizacije i programa
- podupirati organizacije sudionice u jačanju kapaciteta razmjenom primjera dobre prakse i iskustava
- poticati razvoj sustava praćenja prikupljanjem relevantnih podataka, korištenjem pouzdanih pokazatelja i instrumenata za izvješćivanje.

Ciljne skupine strategije

- Ova je strategija namijenjena svima koji su uključeni u provedbu programa Erasmus+ i Europske snage solidarnosti te bi trebala biti koristan okvir za promicanje zelene dimenzije u aktivnostima i poticanje dobre prakse.
- Glavne ciljne skupine obuhvaćene ovom strategijom su:
 - prijavitelji i potencijalni prijavitelji
 - organizacije korisnice koje provode financirane projekte
 - sudionici
 - mladi i osobe koje rade s mladima

- učenici u svim područjima obrazovanja i osposobljavanja
- osoblje u svim područjima obrazovanja i osposobljavanja
- osoblje aktivno u području sporta
- nacionalne agencije, uključujući ocjenjivače uključene u odabir projekata
- nacionalni uredi za Erasmus+
- Europska izvršna agencija za obrazovanje i kulturu (EACEA)
- resursni centri SALTO, posebno SALTO za zelenu tranziciju
- treneri, facilitatori, istraživači itd.
- oblikovatelji politika na svim razinama u području obrazovanja i osposobljavanja, mladih i sporta.

4. Mehanizmi programa za potporu zelenoj strategiji

Osim što promiču korištenje održivih prijevoznih sredstava, Erasmus+ i Europske snage solidarnosti potiču sudionike da vode računa o okolišnoj održivosti u svim fazama projekta i podrže je svojim odlukama i postupcima. Redovito uključivanje pitanja okoliša u projekte potiče organizacije na suradnju za održivost i razmjenu dobre prakse te razvijanje zajedničkih inicijativa u tom području.

Briga o okolišu i borba protiv klimatskih promjena među kriterijima su za dodjelu financijske potpore iz programa Erasmus+ i Europske snage solidarnosti, što potvrđuje njihov doprinos zelenoj tranziciji.

Europske snage solidarnosti financiraju projekte koji promiču solidarnost kao vrijednost i rješavaju društvene probleme, među kojima su klimatske promjene. Organizacije i skupine mladih mogu pokretati projekte da unesu promjene u svoje zajednice.

U nastavku su konkretne mjere, elementi i mehanizmi programa Erasmus+ i Europske snage solidarnosti koji podupiru zelenu tranziciju i održivi razvoj.

4.1. Zeleno putovanje

Erasmus+ i Europske snage solidarnosti pružaju financijsku potporu za mobilnost, čime potiču sudionike da koriste najodrživija prijevozna sredstva (npr. vlak, bicikl, autobus ili zajedničko korištenje automobila) do odredišta i natrag. U okviru tih programa dodjeljuje se više financijskih sredstava za korištenje održivijih prijevoznih sredstava i isplaćuju dodatne dnevnice za dulje vrijeme putovanja. Putujući na taj način sudionici smanjuju svoj ugljični otisak, a to ih iskustvo potiče na promjenu ponašanja jer će možda razmotriti ta prijevozna sredstva i kad putuju radi razonode ili posla. Putovanje počinje u trenutku izlaska iz kuće, a ako je i održivo, može biti samo još nezaboravnije.

4.2. DiscoverEU – aktivnosti mobilnosti programa Erasmus+ koje promiču ekološki prihvatljiva putovanja

DiscoverEU je inicijativa u okviru programa Erasmus+ koja 18-godišnjim Europljanima nudi priliku da dožive raznolikost Europe, upoznaju njezinu kulturnu baštinu i povijest i druže se s ljudima iz cijele Europe. Odabrani sudionici dobivaju putne propusnice i uglavnom putuju željeznicom te mogu sudjelovati u kulturnim, edukativnim i sportskim aktivnostima i umjetničkim festivalima. U prvih pet godina inicijative više od 248 000 mladih Europljana dobilo je priliku istražiti Europu željeznicom. Nakon sudjelovanja u inicijativi DiscoverEU 90 % njih izrazilo je želju da nastave otkrivati Europu putujući vlakom. To dokazuje da program učinkovito potiče korištenje ekološki prihvatljivijih prijevoznih sredstava. Inicijativa DiscoverEU ne doprinosi samo širenju vidika ljudi nego i stvaranju generacije svjesnije važnosti zaštite okoliša.

4.3. Volonterski projekti i projekti solidarnosti s Europskim snagama solidarnosti

U volonterskim aktivnostima Europskih snaga solidarnosti može se sudjelovati individualno ili kao dio tima.

Individualno volontiranje mladima daje mogućnost da doprinesu svakodnevnom radu organizacija u prekograničnim ili nacionalnim aktivnostima solidarnosti na dobrobit zajednica u kojima se te aktivnosti provode, na primjer kad je riječ o obrazovanju o okolišu, zaštiti i praćenju prirode te očuvanju i zaštiti europske kulturne baštine.

U volonterskim timovima okupljaju se skupine međunarodnih volontera kako bi u kratkom razdoblju (npr. za vrijeme praznika ili stanki na studiju) obavljali zadaće u okviru projekta. Primjeri vrijednih rezultata koje volonterski timovi mogu postići uključuju obnovu zelenih površina, prikupljanje i redistribuciju nepotrošene hrane, recikliranje materijala itd.

Projekti solidarnosti su aktivnosti pod vodstvom mladih u kojima neformalne skupine od najmanje pet mladih mogu dobiti financijska sredstva za provedbu projekta koji se npr. bavi temama zaštite klime, okoliša i prirode. Financijska sredstva mogu im pomoći da unesu pozitivne promjene u svoje lokalne zajednice, da izraze mišljenje i razviju vrijedne vještine.

4.4. Okoliš i borba protiv klimatskih promjena – međusektorski prioritet programa Erasmus+ i Europskih snaga solidarnosti

Vodiči kroz program Erasmus+ i Europske snage solidarnosti¹⁴ potiču organizacije da osmisle projekte usmjerene na teme povezane s okolišem uključivanjem područja „Okoliš i borba protiv klimatskih promjena” u četiri horizontalna prioriteta. Da bi dobila sredstva, partnerstva se moraju baviti a) barem jednim horizontalnim prioritetom ili b)

¹⁴ Vodič kroz program Erasmus+: <https://erasmus-plus.ec.europa.eu/hr/erasmus-programme-guide>
Vodič kroz Europske snage solidarnosti: https://youth.europa.eu/solidarity/organisations/reference-documents-resources_hr

barem jednim specifičnim prioritetom relevantnim za područje obrazovanja, osposobljavanja i mladih.

Cilj projekata sa zelenim prioritetom može npr. biti razvoj vještina u područjima povezanim s održivošću na temelju okvira zelenih kompetencija ili ciljeva održivog razvoja. Mogu biti i u obliku inovativnih načina pripremanja učenika, studenata, osoblja i osoba koje rade s mladima da donesu pozitivne promjene (npr. ušteda resursa, smanjenje potrošnje energije i otpada, kompenziranje ugljičnog otiska emisija ili odabir održivih opcija kad je riječ o hrani i prijevozu). Svrha projekata može biti i informiranje o okolišu i klimatskim pitanjima ili suzbijanje anksioznosti zbog klimatskih promjena.

4.5. Uključivanje zelene prakse u projektni plan

Iako se samo neki projekti bave zelenom tranzicijom i održivim razvojem, svi projekti financirani iz programa Erasmus+ i Europskih snaga solidarnosti trebaju imati dimenziju održivosti.

Sve vrste projekata koji dobivaju financijska sredstva mogu na različitim razinama doprinijeti smanjenju ekološkog učinka programa tako da smanje ugljični otisak svojih aktivnosti, budu dobar primjer drugima i normaliziraju ekološki prihvatljivo ponašanje. To znači da se od prijavitelja očekuje da razmisle o tome kako njihovi projekti mogu postati održiviji i ekološki prihvatljiviji. Osim odluka o putovanju, potrebno je donijeti i vrlo važne odluke o mjestu održavanja, ponudi hrane, korištenju manje materijala i opreme te gospodarenju otpadom.

4.6. Korištenje alata i platformi za virtualnu mobilnost i digitalnu suradnju

U kontekstu usporedne zelene i digitalne tranzicije potiče se uključivanje virtualnih i kombiniranih aktivnosti u projekte. Digitalni alati omogućuju održiviju provedbu projekata. I oni stvaraju emisije stakleničkih plinova, ali ne kao fizička putovanja ili većina komunikacije u papirnatom obliku. Ako je moguće, organizacije se potiče da sastanke uživo kombiniraju s virtualnima, organiziraju virtualne aktivnosti i događanja, smanje broj administrativnih postupaka ili bar one u papirnatom obliku zamijene digitalnima. Na taj će način korisnici projekta i dalje uživati u prednostima izravne suradnje i razmjene u okviru programa, ali će koristiti metode suradnje koje manje onečišćuju okoliš kad putovanja i fizički sastanci nisu neophodni.

Platforme kao što su Europska platforma za školsko obrazovanje (uključujući eTwinning) i EPAL (elektronička platforma za obrazovanje odraslih u Europi) i dalje će proizvoditi pomoćne materijale i olakšavati prenošenje učinkovite obrazovne prakse i politika u pitanjima okolišne održivosti u programu Erasmus+.

4.7. Doseg i multiplikacijski učinak

Erasmus+ je i moćan instrument za uključivanje širokog spektra dionika u društvu (škola, sveučilišta, pružatelja SOO-a, organizacija za mlade i sportskih organizacija,

nevladinih organizacija, lokalnih i regionalnih vlasti, organizacija civilnog društva itd.) koji mogu postati aktivni akteri u tranziciji prema klimatskoj neutralnosti do 2050.

U praksi, pri podnošenju zahtjeva za financiranje prijavitelji moraju objasniti kako njihov projekt doprinosi održivosti i klimatskoj neutralnosti. Projektni prijedlozi mogu uključivati i aktivnosti koje su osmišljene za održivu provedbu, informiranje sudionika i promicanje odgovornog korištenja resursa. U završnom izvješću korisnici projekata moraju opisati jesu li i u kojoj mjeri planirane aktivnosti provedene.

U skladu s tim prioritet imaju projekti koji su održivi, uključuju zelenu praksu i vrijednosti te informiraju i potiču promjene u ponašanju. Ocjenjivači su osposobljeni da u obzir uzmu aspekte projekata povezane s okolišem i održivošću, kao i njihov utjecaj na klimatske promjene.

5. Uloga organizacija u pripremi i provedbi projekata te naknadnim aktivnostima

Organizacije prijaviteljice i korisnici imaju ključnu ulogu u programima Erasmus+ i Europske snage solidarnosti: planiraju i provode projekte, pripremaju i pomažu sudionicima prije, tijekom i nakon projekata. Stoga je važno informirati o potrebi da se razmisli na koji se način okolišna održivost i s njom povezana praksa mogu uključiti u sve faze projekta.

5.1. Prije početka projekta

Organizacije se potiče da osmisle projekte u čije će se sve aspekte i planirane aktivnosti integrirati zelena dimenzija. U planiranju aktivnosti potrebno je voditi računa i o uključivanju osoba s manje mogućnosti kako bi se osigurala uključiva tranzicija i kako nijedan sudionik ne bi bio zapostavljen. Na primjer, potiče ih se da razmotre i po mogućnosti izračunaju ugljični otisak svojih projekata te ga nastoje smanjiti pri organizaciji budućih aktivnosti jer time mogu pokrenuti proces učenja.

Organizacije mogu imati snažan multiplikacijski učinak i crpiti inspiraciju za svoje projekte iz rezultata i održive prakse prijašnjih projekata.

U tu svrhu nacionalne agencije i EACEA trebale bi organizacijama osigurati ažurirane materijale za obuku i referentne materijale. Moraju se pobrinuti da prijavitelji i potencijalni prijavitelji imaju znanje i vještine potrebne da uključe zelenu dimenziju u projekte ili da ih imaju mogućnost razviti tijekom provedbe projekta. Priprema projekata ključna je faza za donošenje ekoloških odluka, na primjer o uključivanju ekoloških tema u sadržaj aktivnosti, o održavanju aktivnosti na internetu ili odabiru održivih opcija pri organizaciji događanja.

5.2. Tijekom projekta

Organizacija treba osigurati da se projekt provodi u skladu s načelima održivosti i raznim smjernicama koje ih podupiru, kao što je ova strategija. Organizacije moraju promicati ekološki prihvatljivu praksu među svim sudionicima, a kad je to moguće, trebaju primjenjivati ekološki pristup i na svoje aktivnosti.

Kad je riječ o projektima koji uključuju putovanja, organizacije moraju informirati potencijalne sudionike o mogućnostima koje nude programi Erasmus+ i Europske snage solidarnosti te im pomoći da pronađu mjere koje bi im mogle biti korisne, i u formalnom i u neformalnom obrazovanju, kao što je korištenje održivih prijevoznih sredstava umjesto putovanja zrakoplovom. Osim toga, organizacije se potiče da informiraju sudionike o utjecaju odabira opcija s niskim emisijama i olakšaju im donošenje ekoloških odluka, npr. tako da ponude kompostiranje i recikliranje ili omoguće vegetarijanske obroke.

Budući da organizacije potiču promjene ponašanja sudionika u projektu, trebale bi iskoristiti i mogućnosti koje nude programi, kao što su partnerstva za suradnju u okviru ključne aktivnosti 2, kako bi svojem osoblju omogućile razvoj u području zelene tranzicije.

5.3. Nakon projekta

Organizacije bi trebale procijeniti kako aktivnosti utječu na sudionike i na same organizacije.

Organizacije bi trebale aktivno promovirati rezultate svojih projekata i s relevantnim dionicima dijeliti inspirativne primjere i primjere dobre prakse kako bi poboljšale opću informiranost o važnosti zelene tranzicije. Promotivne i diseminacijske aktivnosti mogu se provoditi na različite načine s ciljem smanjenja utjecaja na okoliš odabirom održivih sredstava komunikacije (kao što su korištenje manje papira, odabir ekološki prihvatljivih materijala ili slika umjesto videozapisa).

Organizacije bi se trebale obvezati i da će osigurati održivost svojeg projekta nakon završetka njegova financiranja. Potiče ih se da unesu dugoročne održive promjene u svoj rad i živote svojih korisnika.

6. Uloga nacionalnih agencija, resursnih centara i Europske izvršne agencije za obrazovanje i kulturu (EACEA)

Nacionalne agencije promiču i vode program Erasmus+ i Europske snage solidarnosti na nacionalnoj razini te povezuju Europsku komisiju i organizacije sudionice na lokalnoj, regionalnoj i nacionalnoj razini. Stoga imaju ključnu ulogu u podupiranju

prihvaćanja, provedbe i praćenja projekata čiji je cilj promicanje zelene tranzicije i okolišne održivosti.

Nacionalne agencije i Izvršna agencija moraju organizacijama osigurati ažurirane materijale za obuku i referentne materijale. Trebale bi osigurati da prijavitelji i potencijalni prijavitelji imaju znanje i vještine potrebne da uključe zelenu dimenziju u projekte ili da ih imaju mogućnost razviti tijekom provedbe.

Za tu je zadaću iznimno važna pomoć resursnih centara SALTO. Konkretno, **resursni centar SALTO za zelenu tranziciju i održivi razvoj** bavi se klimatskim promjenama u skladu s europskim zelenim planom. Prikuplja znanje, organizira aktivnosti jačanja kapaciteta, razvija pomoćne alate i sastavlja smjernice za osoblje nacionalnih agencija i korisnike programa. Time omogućuje osoblju agencija da djelotvorno promiče tu zelenu strategiju na nacionalnoj, regionalnoj i lokalnoj razini u svojim zemljama. Na primjer, SALTO za zelenu tranziciju i održivi razvoj sastavio je zbirku projekata s primjerima dobre zelene prakse i prikupio definicije ključnih pojmova kako bi omogućio zajedničko poimanje zelene tranzicije. Dodatni resursi i aktivnosti tog centra, kao što su internetski seminari, radionice, razmjena najbolje prakse, materijali za učenje, istraživanje o zelenom prioritetu i okviri za utvrđivanje dobre prakse, pomažu dionicima programa Erasmus+ i Europskih snaga solidarnosti u provedbi horizontalnog zelenog prioriteta u programima. Te aktivnosti jačaju kapacitete nacionalnih agencija u politikama i praksi zelene tranzicije. SALTO za zelenu tranziciju i održivi razvoj podupire koordinaciju i izvješćivanje o radu nacionalnih agencija te prikuplja, analizira i dijeli primjere i dobru praksu.

SALTO za zelenu tranziciju i održivi razvoj je stjecište znanja koje povezuje politike i praksu. Pomaže u kontinuiranom poboljšanju kvalitete formalnog i neformalnog obrazovanja za održivi razvoj te stavova o klimatskim promjenama. Osim toga, potiče ekološki odgovorno ponašanje, doprinosi smanjenju ukupnog ugljičnog otiska nastalog zbog sudjelovanja u programima Erasmus+ i Europske snage solidarnosti te stjecanju novih vještina za promicanje ekološke tranzicije u postojećim i novim zanimanjima.

U trećim zemljama koje nisu pridružene programima delegacije EU-a i, ako postoje, nacionalni uredi za Erasmus+ imaju važnu ulogu u informiranju ciljnih skupina te strategije o mogućnostima koje ti programi nude u vezi sa zelenom tranzicijom i okolišnom održivošću.

Nacionalne agencije, resursni centri i EACEA moraju aktivno informirati o različitim mogućnostima i mehanizmima potpore za projekte čiji je cilj doprinijeti zelenoj tranziciji i okolišnoj održivosti. Trebali bi surađivati sa sudionicima u odgovarajućim mrežama i pristup prilagoditi specifičnim potrebama sudionika za informacijama, a istodobno djelovati preko organizacija koje su blisko povezane s tim sudionicima.

Osim toga, Europska komisija želi drugima biti dobar primjer u nastojanjima da Europa do 2050. postane prvi klimatski neutralan kontinent u svijetu. Europska komisija se 2022. u okviru europskog klimatskog pakta obvezala da će postupno smanjiti emisije stakleničkih plinova za barem 60 % u odnosu na 2005. Dok upravlja programima Erasmus+ i Europske snage solidarnosti, Glavna uprava za obrazovanje, mlade, sport i kulturu surađuje i s drugim programima financiranja, službama Europske komisije i drugim institucijama EU-a kako bi povezala inicijative i politike koje doprinose postizanju klimatskih ciljeva.

Primjer je takve interakcije sinergija Europskih snaga solidarnosti s misijama u okviru Obzora Europa za razdoblje 2023. – 2027. gdje god volonterske aktivnosti Snaga mogu doprinijeti ambicijama misija za prilagodbu klimatskim promjenama, obnovu oceana, voda i zdravlja tla, promicanje klimatski neutralnih i pametnih gradova te poboljšanje kvalitete života osoba oboljelih od raka, čime podupiru misije u okviru Obzora Europa te ciljeve i ključne strategije zelenog plana i povećavaju broj mogućnosti za solidarnost koje su dostupne mladima u tim područjima.

6.1. Informativne aktivnosti

Nacionalne agencije i EACEA imaju važnu ulogu u informiranju i promoviranju. Trebale bi prilagoditi svoju strategiju informiranja ciljanim skupinama u svojem geografskom kontekstu.

Trebale bi, uz potporu resursnog centra SALTO za zelenu tranziciju i održivi razvoj i Europske komisije, svim organizacijama koje sudjeluju u programima Erasmus+ i Europske snage solidarnosti pružiti smjernice i dobre primjere iz prakse. Te im se organizacije zatim mogu postupno prilagođavati u skladu sa svojim kapacitetima. Radi poticanja sinergija nacionalne agencije i EACEA dionicima nude i mogućnosti umrežavanja, kao što su aktivnosti osposobljavanja i suradnje ili aktivnosti umrežavanja.

Nacionalne agencije i EACEA trebale bi surađivati kako bi izradile i pružile informativne materijale u pristupačnim formatima koji potiču promjenu ponašanja. To znači da trebaju koristiti održiva prijevozna sredstva i organizirati događanja, konferencije i sastanke na ekološki prihvatljiviji način. Osim toga, trebale bi prikupljati i koristiti primjere dobre prakse kako bi nadahnule i potaknule sudionike da smanje i kompenziraju ekološki otisak svojih aktivnosti.

Nacionalne agencije i EACEA trebale bi pružati sustavnu, pravednu i prilagođenu potporu potencijalnim prijaviteljima i korisnicima projekata zelene tranzicije i okolišne održivosti u svim fazama projektnog ciklusa. Mogu same pružati potporu ili uvesti sustave multiplikacije, mentorstva, projektnih posjeta, osposobljavanja, savjetovanja itd. Trebaju osigurati dovoljno ljudskih i financijskih resursa za učinkovitu i dugoročnu primjenu takvog pristupa.

6.2. Strateški pristup na nacionalnoj razini

Nacionalne agencije potiče se da razviju vlastitu strategiju za zelenu tranziciju i okolišnu održivost u okviru programa Erasmus+ i Europske snage solidarnosti. Te bi se strategije trebale temeljiti na nacionalnim okolnostima, ali i biti u skladu sa sveobuhvatnom europskom strategijom. U svojim programima rada nacionalne agencije trebaju navesti aktivnosti koje doprinose njihovoj strategiji.

Preporučuje im se da smanje vlastiti ugljični i ekološki otisak. Mogle bi, na primjer, svake godine evaluirati učinak poduzetih mjera tako da dosljednim i pouzdanim alatom izračunaju svoj otisak kako bi dosljedno smanjivale takav učinak svojeg funkcioniranja i svih aktivnosti. Kompenzacija bi se trebala razmatrati samo za emisije stakleničkih plinova koje se ne mogu izbjeći. No čak bi se i u takvim bi slučajevima nacionalne agencije trebale savjetovati s lokalnim dionicima sa stručnim znanjem u

području zelene tranzicije kako bi pronašle pouzdane i učinkovite alate za kompenzaciju i točno izmjerile svoj učinak. No sve bi organizacije i druge dionike trebalo poticati na to da im smanjenje ugljičnog otiska bude prioritet. Nacionalne agencije se potiče da obavješćuju javnost o svojem radu i strategiji za zelenu tranziciju i okolišnu održivost.

6.3. Zelene kontaktne točke

U svakoj nacionalnoj agenciji koja provodi programe postoji zelena kontaktna točka. Ta kontaktna točka koordinira mjere agencije povezane sa zelenom tranzicijom i okolišnom održivošću. Druge nacionalne agencije, Europska komisija i resursni centri obraćaju joj se kad je riječ o pitanjima zelene tranzicije. Zelene kontaktne točke imaju ključnu ulogu u razvoju znanja o okolišu u svojim agencijama. SALTO im pruža svu potrebnu podršku u obliku osposobljavanja, smjernica i alata kako bi povećale znanje o zelenoj tranziciji. Svoju stručnost i znanje dijele s kolegama, ali i promiču mjere za zelenu tranziciju i održivost u svojim agencijama, na primjer osposobljavanjem. Osim toga, trebale bi ukloniti sve moguće prepreke za provedbu zelene strategije nacionalne agencije.

Neizostavna su poveznica s Europskom komisijom i resursnim centrom SALTO za zelenu tranziciju i održivi razvoj, s kojima dijele informacije o svojem radu i stanju na terenu u svojoj zemlji.

6.4. Osposobljavanje i umrežavanje organizacija, osoblja u agencijama i stručnih ocjenjivača

Uz potporu resursnog centra SALTO za zelenu tranziciju i održivi razvoj nacionalne agencije organiziraju osposobljavanje, umrežavanje i prezentiranje mogućnosti za organizacije, stručnjake i svoje osoblje.

Takva bi obuka trebala pomoći u izgradnji kapaciteta mreže nacionalnih agencija koji su im potrebni za bolje ocjenjivanje i lakše upravljanje projektima. Bitno je da sve osoblje u agencijama bude upućeno u nacionalne politike i politike EU-a koje se odnose na zelenu tranziciju kako bi ih moglo učinkovito provoditi u okviru svih mjera programa Erasmus+ i Europskih snaga solidarnosti.

Osim nacionalnih instrumenata, za koordinirano jačanje kapaciteta i umrežavanje važne su i aktivnosti osposobljavanja i suradnje u programu Erasmus+ te aktivnosti umrežavanja u Europskim snagama solidarnosti. Dugoročne aktivnosti važno su sredstvo za buduću suradnju i razvoj provedbe, a kad ih godinama provodi više nacionalnih agencija, prioritet zelene tranzicije u tim programima ima sve više utjecaja.

Nacionalne agencije trebale bi organizirati odgovarajuće edukacije i aktivnosti za stručnjake koji ocjenjuju projektne prijave kako bi im pomogle da dosljedno primjenjuju zeleni pristup. Trebalo bi ih poticati da se savjetuju s kolegama sa stručnim znanjem u području zelene tranzicije i okolišne održivosti kako bi izradili precizne i ambiciozne smjernice. Stručni ocjenjivači i njihove ocjene i preporuke imaju važnu ulogu u borbi protiv manipulativnog zelenog marketinga i pogrešnih informacija, kao i za prepoznavanje istinski održive prakse u projektnim prijedlozima i izvješćima.

Programi Erasmus+ i Europske snage solidarnosti ne definiraju jedinstven standard održivosti, nego bi svaka zemlja trebala opća načela prilagoditi lokalnim, regionalnim i nacionalnim okolnostima te uvijek nastojati ići korak dalje u svojoj zelenoj tranziciji. S druge strane, svaka skupina stručnjaka trebala bi imati zajedničko i ambiciozno poimanje provedbe zelenog prioriteta u okviru ta dva programa.

6.5. Prikupljanje dokaza, praćenje i izvješćivanje

Kako bi se učinkovito mjerili rezultati projekata i učinak programa, potrebno je optimizirati sustave praćenja i izvješćivanja. Ti su alati ključni za prikupljanje odgovarajućih kvalitativnih i kvantitativnih podataka o provedbi zelenog prioriteta. Važno je mjeriti učinak programa na individualnoj razini, ali i na razini organizacija (npr. u smislu jačanja kapaciteta).

SALTO za zelenu tranziciju i održivi razvoj podupirat će aktivnosti prikupljanja dokaza i praćenja tako da omogući pregled napretka u zelenoj tranziciji u programima, npr. provođenjem ciljanih anketa i istraživanja.

6.6. Sinergije s drugim programima

Nacionalne agencije i EACEA mogu pomoći korisnicima da pronađu najprikladniju aktivnost, odnosno format projekta koji doprinosi zelenoj tranziciji i okolišnoj održivosti. To mogu biti projekti u okviru programa Erasmus+ i Europske snage solidarnosti ili s drugim/dodatnim mogućnostima financiranja. Relevantni su primjeri programi financiranja u okviru fondova kohezijske politike, programa Obzor Europa, programa LIFE ili Europskog gospodarskog prostora.

Ako nacionalne agencije imaju sjedišta u krovnim organizacijama koje pokrivaju razne europske i nacionalne programe, trebale bi iskoristiti taj utjecaj za pozitivan domino-efekt. Tako će se potaknuti sinergija između ta dva programa i drugih programa i inicijativa te razmjena dobre prakse u području zelene tranzicije i okolišne održivosti.

7. Povezanost s drugim horizontalnim prioritetima programa Erasmus+ i Europskih snaga solidarnosti

Programi Erasmus+ i Europske snage solidarnosti obuhvaćaju četiri horizontalna prioriteta: uključivost i raznolikost, digitalnu transformaciju, okoliš i borbu protiv klimatskih promjena te sudjelovanje u demokratskom životu i građanski angažman.

Za suočavanje s okolišnim izazovima, kao što su klimatske promjene, potrebna je otpornost i prilagodba. Uključivanjem pitanja okoliša i aspekata uključivosti u projekte nastoji se promicati socijalno uključivanje i jednakost, čime se stvara pravedniji i održiviji svijet za današnje i buduće generacije. U širem su smislu uključivost i zeleni

prioriteti ključni za promicanje okolišne pravde, smanjenje razlika i izgradnju otpornih i održivih zajednica koje koriste svim članovima društva.

Uključivanjem građanskog sudjelovanja i zelenih prioriteta u projekte sudionicima na lokalnoj i/ili nacionalnoj razini može se pomoći da shvate koliko su povezani s planetom i koliko je kolektivni angažman važan.

Na primjer, virtualna mobilnost može se iskoristiti da se sudionici digitalno pripremaju za fizičku mobilnost. Mogu sudjelovati na internetskim tečajevima prije mobilnosti, virtualnim sastancima i koristiti alate za digitalnu suradnju, što će znatno smanjiti ukupni ugljični otisak projekata.

Zeleni prioritet programa potiče projekte da koriste digitalna sredstva kako bi bili okolišno održiviji, pa može imati ulogu u informiranju o klimatskim promjenama, razvoju potrebnih znanja, vještina i stavova koji vode do bolje brige za naš planet te u osmišljavanju sadržaja i formata obrazovanja i osposobljavanja za učinkovitije poučavanje i učenje za održivost.

Trebao bi potaknuti građane da se uključe u zaštitu klime i doprinijeti ostvarenju cilja da Europa do 2050. postane prvi ugljično neutralan kontinent.

8. Dobra iskustva i primjeri iz prakse za inspiraciju

Sljedeći resursi omogućuju pristup primjerima iz prakse, materijalima i dokumentaciji o zelenoj tranziciji i održivosti:

- Platforma za rezultate projekata programa Erasmus+¹⁵ – pristup svim projektima financiranim iz programa Erasmus+ koji se mogu pretraživati prema temi, godini, zemlji itd.
- baza rezultata projekata Europskih snaga solidarnosti – pristup svim projektima financiranim u okviru Europskih snaga solidarnosti
- SALTO za zelenu tranziciju i okolišnu održivost – osposobljavanje, publikacije ili resursi.

Zajednice stručnjaka, učenika i dionika također jačaju prioritet zelene tranzicije i održivosti. Te zajednice mogu prikupljati i dijeliti resurse i primjere iz prakse putem platformi i mreža, kao što to na općoj razini čini koalicija „Obrazovanje za klimu”¹⁶.

Digitalne mreže kao što su Europass, Euroguidance, Eurodesk, Europski program za obrazovanje odraslih i stručnjaci za strukovno osposobljavanje također održavaju internetske seminare i konferencije o zelenoj tranziciji koji pomažu nacionalnim agencijama za program Erasmus+ da shvate kako se taj prioritet provodi u svim dijelovima obrazovnog sektora.

¹⁵ <https://erasmus-plus.ec.europa.eu/projects>

¹⁶ <https://education.ec.europa.eu/news/increasing-achievement-and-motivation-in-mathematics-and-science-learning-in-schools>

Na razini politike mreža Eurydice opsežan je izvor informacija, komparativnih tematskih izvješća i studija o posebnim temama. Izvješće „Povećanje postignuća i motivacije u učenju matematike i prirodoslovlja u školama”¹⁷ pokazalo je kako se okolišna održivost integrira u kurikulum tih nastavnih predmeta. Eurydice objavljuje opise nacionalnih obrazovnih sustava koji sadržavaju i informacije o učenju o okolišnoj održivosti. Erasmus+ projekti koji se odnose na zelenu tranziciju mogu se promovirati u izvješćima mreže Eurydice putem društvenih mreža.

Posebno se potiču aktivnosti koje doprinose drugim inicijativama EU-a u području okolišne održivosti, kao što je novi europski Bauhaus. Te inicijative pomažu u informiranju svih korisnika programa Erasmus+ i Europskih snaga solidarnosti.

9. Resursi

1. Programi Erasmus+¹⁸ i Europske snage solidarnosti¹⁹
2. Europski prostor obrazovanja²⁰
3. Europski zeleni plan²¹
4. Industrijski plan u okviru zelenog plana za doba nulte neto stope emisija²²
5. Plan za postizanje klimatskog cilja do 2030.
6. Europska strategija za mlade za razdoblje 2019. – 2027.
7. Europska agenda za rad s mladima
8. Novi europski program za inovacije
9. Next Generation EU – ozelenimo Europu!
10. Strategija „od polja do stola”
11. GreenComp: Europski okvir kompetencija za održivost – Europska komisija (europa.eu)²³
12. Europska strategija za sveučilišta²⁴
13. Akcijski plan za digitalno obrazovanje (2021. – 2027.) | Europski prostor obrazovanja (europa.eu)²⁵
14. Strategija za bioraznolikost do 2030. – Europska komisija (europa.eu)²⁶
15. Preporuka Vijeća o strukovnom obrazovanju i osposobljavanju za održivu konkurentnost, socijalnu pravednost i otpornost²⁷
16. Novi europski Bauhaus²⁸

¹⁷ <https://op.europa.eu/hr/publication-detail/-/publication/f3bd0532-0255-11ed-acce-01aa75ed71a1>

¹⁸ <https://erasmus-plus.ec.europa.eu/hr>

¹⁹ https://youth.europa.eu/solidarity_hr

²⁰ <https://education.ec.europa.eu/hr>

²¹ https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal_hr

²² https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/hr/ip_23_510

²³ https://joint-research-centre.ec.europa.eu/greencomp-european-sustainability-competence-framework_en

²⁴ <https://education.ec.europa.eu/document/commission-communication-on-a-european-strategy-for-universities>

²⁵ <https://education.ec.europa.eu/hr/focus-topics/digital-education/action-plan>

²⁶ https://environment.ec.europa.eu/strategy/biodiversity-strategy-2030_en

²⁷ <https://www.cedefop.europa.eu/hr/content/council-recommendation-24-november-2020-vocational-education-and-training-vet-sustainable>

²⁸ https://new-european-bauhaus.europa.eu/index_en

17. Europski zakon o klimi – Europska komisija²⁹
18. Program održivog razvoja do 2030. (Ujedinjeni narodi)³⁰
19. EMAS (sustav upravljanja okolišem i neovisnog ocjenjivanja)³¹
20. SharePoint resursnog centra SALTO za zelenu tranziciju i održivi razvoj
21. Eurodesk³²

²⁹ https://climate.ec.europa.eu/eu-action/european-climate-law_hr

³⁰ <https://sdgs.un.org/2030agenda>

³¹ https://green-business.ec.europa.eu/eco-management-and-audit-scheme-emas_en

³² <https://eurodesk.eu/greening-youth-information-services/>

Ured za publikacije
Europske unije